Pietrzak a Bychawska-Siniarska a ostatní v. Polsko (stížnost č. 72038/17)

Datum rozhodnutí: 28 května 2024

Závěr: *Polská vnitrostátní právní úprava režimu sledování není v souladu s požadavky čl. 8 Úmluvy.*

Obsah: Věc zahrnuje stížnost pěti polských státních příslušníků na polskou legislativu pokrývající skryté sledování, a to jak formou operačního sledování, tak i zajišťování telekomunikačního odposlechu a poštovní a digitální komunikace pro možné budoucí použití příslušnými vnitrostátními orgány. Stěžovatelé uváděli, že neexistuje vnitrostátní opravný prostředek umožňující osobám, které mají za to, že byly skrytě sledovány, podat stížnost a nechal přezkoumat zákonnost takového postupu. Soud jednomyslně rozhodl o trojnásobném porušení čl. 8 Úmluvy.

Poznámka: S ohledem na utajení a široký rozsah opatření podle polské legislativy a nedostatek účinného přezkumu, jímž by osoby, které mají za to, že byly skrytě sledovány, mohly zákonnost tohoto sledování zpochybnit, se soud rozhodl zkoumat napadenou legislativu v abstraktní rovině. Dospěl totiž k závěru, že stěžovatelé mohou mít postavení oběti porušení Úmluvy a existence posuzované legislativy představuje sama o sobě zásah do jejich práva na soukromí. Následně dospěl soud k závěru, že nedostatky, které v úpravě operační kontroly identifikoval, způsobily, že vnitrostátní právní úprava neposkytuje dostatečné záruky proti excesivnímu využití sledování a neoprávněným zásahům do soukromého života jednotlivců. Absence takových záruk nebyla dostatečně vyvážena aktuální úpravou soudního přezkumu. Vnitrostátní právní úprava, která ukládá poskytovatelům informačních a telekomunikačních technologií uchovávat komunikační data ve všeobecném, nijak nerozlišeném rozsahu pro možné budoucí využití příslušných státních orgánů, je nedostatečná k omezení zásahu do práva stěžovatelů na soukromý život jen na rozsah „nezbytný v demokratické společnosti". Rovněž ustanovení o tajném sledování začleněná do antiteroristického zákona neumožňují zohlednit požadavky vyplývající z čl. 8 Úmluvy. Ani rozhodnutí o tajném sledování, ani jeho uplatnění v prvních třech měsících nepodléhá přezkumu nezávislého orgánu a nezahrnuje zaměstnance služby pověřené výkonem tohoto sledování.

Související judikatura: rozsudek Velkého senátu ze dne 16. 2. 2000, *Amann v. Švýcarsko*, č. 27798/95, ECHR 2000-II, rozsudek ze dne 28. 6. 2007, *Association for European Integration and Human Rights a Ekimdzhiev*, č. 62540/00, rozsudek ze dne 8. 2. 2018, *Ben Faiza v. Francie*, č. 31446/12, rozsudek ze dne 21. 5. 2021, *Big Brother Watch a ostatní v. Spojené království*, č. 58170/13, 62322/14, 24960/15, rozsudek Velkého senátu ze dne 25. 5. 2021, *Centrum för rättvisa v. Švédsko*, č. 35252/08, rozsudek ze dne 27. 10. 2015, *R.E. v. Spojené království*, č. 62498/11

Relevantní ustanovení: čl. 8 (právo na respektování rodinného a soukromého života) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách

Dabniel Karsai v. Maďarsko (stížnost č. 32312/23)

Datum rozhodnutí: 13. června 2024

Závěr: *Členský stát, který nepřekročil širokou míru uvážení, pokud jde o pomoc při sebevraždě, má současně povinnost svůj postoj podrobit setrvalému přezkumu a upravit jej podle toho, jak se budou vyvíjet mezinárodní standardy a evropská společnost.*

Obsah: Stížnost se týká otázky namítaného práva stěžovatele na rozhodnutí k sebevraždě. Stěžovatel trpí pokročilým stadiem amyotrofické laterální sklerózy (ALS). Onemocnění postihuje motorické neurony, tedy nervové buňky zodpovědné za pohyb, v mozku a míše. Na onemocnění zatím neexistuje lék, který by umožnil vyléčení pacienta. Stěžovatel by rád učinil rozhodnutí, kdy a jak zemře, ještě předtím, než jeho nemoc dosáhne stadia, které považuje za neúnosné. K tomu potřebuje pomoc jiného, ale kdokoliv by mu ji poskytl, riskuje trestní postih, a to i pokud stěžovatel zemře v zemi, která umožňuje asistovanou sebevraždu. Stěžovatel v tom spatřoval diskriminaci v porovnání s pacienty v terminálním stadiu nemoci, kteří mohou odmítnout další léčbu. Soud šesti hlasy k jednomu rozhodl, že nebyl porušen čl. 8, ani čl. 14 ve spojení s čl. 8 Úmluvy.

Poznámka: Soud poukázal na potenciálně široké sociální důsledky a rizika omylů a zneužití spojená s umožněním lékařsky asistovaných sebevražd. Přes vzrůstající trend k jejich legalizaci většina členských států nadále zakazuje lékařsky asistovanou sebevraždu i eutanázii. Soud poukázal na vysoce kvalitní prostředky paliativní péče, které jsou k dispozici i pacientům ve stěžovatelově situaci a mohou jim pomoci klidně zemřít. Pokud jde o tvrzenou diskriminaci, soud uvedl, že odmítnutí léčby je z povahy věci spojeno s právem na poskytnutí informovaného souhlasu, které je široce uznáváno a uplatňováno lékařskými profesemi a zakotveno v Oviedské úmluvě, na rozdíl od pomoci při sebevraždě.

Související judikatura: rozsudek ze dne 12. 9. 2023, *Baret a Caballero v. Francie*, č. 22296/20 a 37138/20, rozsudek Velkého senátu ze dne 10. 4. 2007, *Evans v. Spojené království*, č. 6339/05, CEDH 2007-I, rozsudek ze dne 17. 2. 2005, *K.A. a A.D. v. Belgie*, č. 42758/98 a 45558/99, rozsudek ze dne 29. 4. 2002, *Pretty v. Spojené království*, č. 2346/02, CEDH 2002 III, rozsudek ze dne 7. 12. 2010, *Rantsev v. Kypr a Rusko*, č. 25965/04, CEDH 2010 (výňatky)

Relevantní ustanovení: čl. 8 (právo na respektování rodinného a soukromého života) a čl. 14 (zákaz diskriminace) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách

Z. v. Česká republika (stížnost č. 37782/21)

Datum rozhodnutí: 20. června 2024

Závěr: *Postup orgánů činných v trestním řízení byl zcela nezpůsobilý poskytnout stěžovatelce přiměřenou ochranu.*

Obsah: Stěžovatelka uvádí, že v letech 2008 a 2009 se stala obětí nedobrovolného sexuálního styku ze strany kněze, který přednášel a vedl její disertaci na katedře teologie, kde stěžovatelka studovala. Stížnost se týká restriktivního výkladu skutkové podstaty znásilnění a sexuálního zneužití podle tehdy účinného trestního zákona č. 140/1961 Sb. orgány činnými v trestním řízení. V důsledku toho chyběl dostatečný vnitrostátní právní rámec k zabezpečení účinného vyšetření a postihu trestných činů, jichž se měla stěžovatelka stát obětí. V roce 2009 stěžovatelka upozornila na situaci příslušné církevní nadřízené, kteří uložili dotyčnému rezignaci z jeho funkcí. Ten následně odešel do ciziny. Současně bylo zahájeno policejní vyšetřování, kde stěžovatelka uvedla, že sdělila následně při několika příležitostech pachateli, že s těmito styky nesouhlasila, ovšem nikdy nebyla schopna se aktivně bránit. Podezřelý v písemném vyjádření policii uvedl, že se jednání dopustil, ale tvrdil, že stěžovatelka se styky souhlasila. Policie následně trestní stíhání zastavila a uzavřela, že jednání podezřelého, ač bylo neslučitelné s jeho povinnostmi a s morálními zásadami, nebylo trestným činem. Podle jejich názoru nešlo o sexuální zneužití, neboť stěžovatelka nebyla nezletilá, podezřelý nemohl zneužít její závislosti, protože nebyla pod jeho kontrolou. Podle policie nešlo ani o znásilnění, protože podezřelý nejednal násilně ani násilím nevyhrožoval, přičemž stěžovatelka vyjádřila svůj nesouhlas až následně. Soud jednomyslně rozhodl, že byl porušen čl. 3 a čl. 8 Úmluvy.

Poznámka: Soud konstatoval, že členský stát nesplnil své pozitivní povinnosti podle Úmluvy, které požadují účinně fungující systém trestního práva, způsobilý postihovat nedobrovolné sexuální styky tvrzené stěžovatelkou. Soud nicméně uvedl, že vnitrostátní orgány uznaly, že jednání podezřelého by mohlo představovat sexuální nátlak podle nového trestního zákona č. 40/2009, který vstoupil v platnost po rozhodném datu (1. ledna 2010).

Související judikatura: rozsudek ze dne 2. 5. 2017, *B. V. v. Belgie*, č. 61030/08, rozsudek ze dne 27. 5. 2021, *J. L. v. Itálie*, č. 5671/16, rozsudek ze dne 4. 12. 2003, *M. C. v. Bulharsko*, č. 39272/98, ECHR 2003 XII, rozsudek ze dne 15. 3. 2016, *M. G. C. v. Rumunsko*, č. 61495/11, rozsudek ze dne 9. 2. 2021, *N. Ç. v. Turecko*, č. 40591/11, rozsudek ze dne 20. 2. 2020, *Y v. Bulharsko*, č. 41990/18, rozsudek ze dne 28. 5. 2020, *Z v. Bulharsko*, č. 39257/17

Relevantní ustanovení: čl. 3 (zákaz mučení) a čl. 8 (právo na respektování rodinného a soukromého života) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách

National Youth Council of Moldova v. Moldavsko, (stížnost č. 15379/13)

Datum rozhodnutí: 25. června 2024

Závěr: *Satira představuje formu uměleckého vyjádření a sociální komentář, který má přirozeně provokovat a povzbudit veřejnou diskusi.*

Obsah: Stěžovatelkou je nezisková organizace. Její stížnost se týká odmítnutí místních orgánů umožnit stěžovatelce vyvěsit plakáty s antidiskriminačními ilustracemi, s odůvodněním, že vykreslovaly některé

sociální skupiny nedůstojným a ponižujícím způsobem. Soud jednomyslně rozhodl, že byl porušen čl. 10 Úmluvy.

Poznámka: Soud konstatoval, že plakáty stěžovatelky byly součástí antidiskriminační kampaně, do níž bylo zapojeno několik dalších neziskových organizací s cílem zpopularizovat první bezplatnou telefonní linku antidiskriminační pomoci v Moldavsku. Hlavním sporným tématem bylo rozhodnutí neziskové organizace doplnit plakáty komiksovými ilustracemi. Ilustrace na plakátech doprovázel text, který povzbuzoval příslušníky znevýhodněných skupin, aby kontaktovali bezplatnou linku, pokud by se cítili diskriminovány. Z pohledu soudu bylo zcela jednoznačné, že cílem nebylo urazit, zesměšnit nebo stigmatizovat zranitelné skupiny nebo podporovat nenávistné projevy a netoleranci. Plakáty a komiks byly prostředkem, jak přitáhnout pozornost veřejnosti právě k sociální stereotypizaci a diskriminaci zranitelných skupin, a podpořit je, aby hájily svá práva. Soud konečně vytkl vnitrostátním soudům zanedbání účinného přezkumu požadovaného čl. 10 Úmluvy. Podle názoru soudu šlo o klíčovou příčinu, proč nebyl identifikován nedostatečný právní základ pro zásah do práva na svobodu projevu stěžovatelky. Nadto mohl mít tento zásah odstrašující účinky na formy satirického vyjádření v sociálních otázkách.

Související judikatura: rozsudek Velkého senátu ze dne 22. 4. 2013, *Animal Defenders International v. Spojené království*, č. 48876/08, ECHR 2013 (výňatky), rozsudek ze dne 9. 2. 2023, *C8 (Canal 8) v. Francie*, č. 58951/18 a 1308/19, rozsudek ze dne 11. 8. 2016, *Cano Moya v. Španělsko*, č. 3142/11, rozsudek ze dne 16. 7. 2007, *Féret v. Belgie*, č. 15615/07, rozsudek ze dne 12. 1. 2021, *Gheorghe-Florin Popescu v. Rumunsko*, č. 79671/13, rozsudek Velkého senátu ze dne 27. 6. 2017, *Medžlis Islamske Zajednice Brčko a ostatní v. Bosna a Hercegovina*, č. 17224/11, rozsudek Velkého senátu ze dne 15. 5. 2023, *Sanchez v. Francie*, č. 45581/15

Relevantní ustanovení: čl. 10 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách, (svoboda projevu)

Savinovskikh a ostatní v. Rusko (stížnost č. 16206/19)

Datum rozhodnutí: 9. července 2024

Závěr: *Vnitrostátní orgány nebraly žádný zřetel na vztahy, které si děti v pěstounské péči vytvořily ke stěžovateli a členům jeho rodiny.*

Obsah: Věc se týká zrušení opatrovnictví a dohody o pěstounství pro D. D. a K. K., děti ve věku čtyři a pět let z důvodu, že pěstoun byl diagnostikován jako transsexuál a podstupoval změnu pohlavní identity ze ženy na muže. Stěžovatel se narodil jako žena a má tři biologické děti. Dvě děti, které měl se svým manželem ve společné pěstounské péči, mu byly odebrány a umístěny do státního zařízení, aniž s nimi mohl napříště on nebo kdokoliv z rodiny udržovat jakýkoliv kontakt. Stěžovatel následně opustil Rusko i s manželem a jejich dvěma biologickými dětmi a požádal o status uprchlíka s odůvodněním, že se obává trestního postihu a odebrání obou svých biologických dětí z důvodu změny pohlaví. Jeho žádosti bylo vyhověno v dubnu 2021. Soud jednomyslně rozhodl, že byl porušen čl. 8 Úmluvy.

Poznámka: Soud poukázal na to, že u obou dětí v pěstounské péči byla diagnostikována mnohočetná a závažná zdravotní postižení a nemoci, jedno z dětí je HIV pozitivní. Byly od narození opuštěné a před svým umístěním do rodiny stěžovatele ve věku jednoho, resp. tří let žily ve státem spravovaných zařízeních. Rozhodnutí zrušit opatrovnictví stěžovatele nebylo podpořeno žádným znaleckým zkoumáním ani žádnou vědeckou studií týkající se vlivu změny pohlavní identity na psychické zdraví nebo vývoj dětí. Odůvodnění vnitrostátních soudů se omezovalo na právní nemožnost stejnopohlavních párů stát se pěstouny. Nebyl brán žádný zřetel na vztahy, které si děti vytvořily ke stěžovateli a členům jeho rodiny.

Související judikatura: rozsudek ze dne 6. 7. 2021, *A. M. a ostatní v. Rusko*, č. 47220/19, rozsudek ze dne 14. 1. 2020, *Beizaras a Levickas v. Litva*, č. 41288/15, rozsudek Velkého senátu ze dne 17. 7. 2014, *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Rumunsko*, č. 47848/08, ECHR 2014, rozsudek Velkého senátu ze dne 17. 1. 2023, *Fedotova a ostatní v. Rusko*, č. 40792/10, 30538/14, 43439/14, rozsudek Velkého senátu ze dne 16. 7. 2014, *Hämäläinen v. Finsko*, č. 37359/09, ECHR 2014

Relevantní ustanovení: čl. 8 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (právo na respektování rodinného a soukromého života)

Couso Permuy v. Španělsko (stížnost č. 2327/20)

Datum rozhodnutí: 25. července 2024

Závěr: *Rozhodnutí omezit soudní pravomoc španělských soudů jen na případy, které mají dostatečný vztah ke španělskému území, nebylo svévolné ani nedostatečně odůvodněné.*

Obsah: Stížnost se týká smrcení stěžovatelova bratra, kameramana, v průběhu jeho působení v Iráku a rozhodnutí španělských orgánů o přerušení vyšetřování. Stěžovatelův bratr zemřel v Bagdádu v dubnu 2004 v průběhu invaze protiirácké koalice v Iráku. Americký tank zahájil palbu na Hotel Palestine, v němž bratr stěžovatele pobýval spolu s většinou pracovníků mezinárodních tiskových agentur, stěžovatelův bratr byl vážně zraněn a o několik hodin později zemřel. Soud jednomyslně rozhodl, že nebyl porušen čl. 6 Úmluvy.

Poznámka: Soud poznamenal, že v důsledku změny vnitrostátního práva došlo k zúžení jurisdikce španělských soudů v obdobných věcech, což vedlo k přerušení řízení ve stěžovatelově věci. Nová právní úprava stanovila, že pravomoc vnitrostátních soudů je dána jen za podmínky, že voják Spojených států obviněný ze zabití je ve Španělsku fyzicky přítomen. Soud zjistil legitimní důvody ospravedlňující tuto změnu – riziko přetížení soudů a praktické obtíže spojené se získáváním důkazů v takových případech. Nadto konstatoval, že stěžovatel mohl podat stížnost ke španělským soudům a bylo vedeno důkladné vyšetřování. Nebylo však možné věc před soudem projednat, protože orgány Spojených států by nevydaly obžalovaného vojáka a španělská právní úprava neumožňuje soudit obviněného v jeho nepřítomnosti.

Související judikatura: rozsudek ze dne 9. 1. 2007, *Arnolin a ostatní v. Francie*, č. 20127/03 a 24 dalších, rozsudek ze dne 12. 6. 2007, *Ducret v. Francie*, č. 40191/02, rozsudek Velkého senátu ze dne 21. 1. 2021, *Gruzie v. Rusko (II)*, č. 38263/08, rozsudek ze dne 6. 10. 2020, *Gracia Gonzalez v. Španělsko*, č. 65107/16, rozsudek ze dne 16. 3. 2021, *Hussein a ostatní v. Belgie*, č. 45187/12, rozsudek Velkého senátu ze dne 29. 11. 2016, *Lupeni Greek Catholic Parish a ostatní v. Rumunsko*, č. 76943/11

Relevantní ustanovení: čl. 6 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (právo na spravedlivý proces)

M. A. a ostatní v. Francie (stížnost č. 63664/19, 64450/19, 24387/20, 24391/20 a 24393/20)

Datum rozhodnutí: 25. července 2024

Závěr: *Vnitrostátní orgány, které uzákoněním obecného a absolutního zákazu úplatného pořizování sexuálních styků nepřekročily meze svého uvážení, mají současně povinnost svůj postoj podrobit setrvalému přezkumu a upravit jej podle toho, jak se budou vyvíjet mezinárodní standardy a evropská společnost.*

Obsah: Stížnost se týká vytvoření skutkové podstaty pořízení sexuálního vztahu ve francouzském trestním právu. Podle tvrzení stěžovatelů, mužů a žen různých národností, kteří uvedli, že běžně provozují prostituci, nová právní úprava závažně ohrozila jejich psychickou i tělesnou integritu a zdraví a zásadně se dotkla jejich práva na osobní nezávislost a sexuální svobodu. Soud jednomyslně rozhodl, že nebyl porušen čl. 8 Úmluvy.

Poznámka: Soud uvedl, že problémy týkající se prostituce vzbuzují velmi citlivé morální a etické otázky, na něž existují velmi rozdílné a konfliktní názory, přičemž neexistuje obecný konsensus členských států Rady Evropy ani příslušných mezinárodních organizací které se zabývají souvisejícími otázkami, jaký je nejlepší přístup k prostituci. Obecná a absolutní kriminalizace pořízení sexuálního vztahu jako prostředek boje proti obchodování s lidmi je v současnosti předmětem diskuse, produkující velmi rozdílné pohledy na evropské i mezinárodní úrovni, aniž by výsledkem byla identifikace jednotného přístupu.

Související judikatura: rozsudek ze dne 12. 9. 2023, *Baret a Caballero v. Francie*, č. 22296/20 a 37138/20, rozsudek Velkého senátu ze dne 10. 4. 2007, *Evans v. Spojené království*, č. 6339/05, CEDH 2007-I, rozsudek ze dne 17. 2. 2005, *K. A. a A. D. v. Belgie*, č. 42758/98 a 45558/99, rozsudek ze dne 29. 4. 2002, *Pretty v. Spojené království*, č. 2346/02, CEDH 2002 III, rozsudek ze dne 7. 12. 2010, *Rantsev v. Kypr a Rusko*, č. 25965/04, CEDH 2010 (výňatky)

Relevantní ustanovení: čl. 8 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (právo na respektování rodinného a soukromého života)

Zpracovala: Pavla Boučková